

Homogeensesse linnaruumi noukogudeaegse linnastruktuuri paigutamine tekitab tüpoloogilise erisuse, mis sümboliseerib armi lineaarses arengus.

VABAÕHUMUUSEUM

Siinne võistlus ütleb meile salamisi, et monument võib olla midagi enam kui kindlas kohas asuv kuju, ruumiinstallatsioon või päevapoliitilika sümbol. Asukoht, mis on vaba, annab võimaluse erineda klassikalisest monumentikäsitlusest. Selle võistluse kontekstis on võimalik teha skaalahüppe. Skaalahüppe abil võime monumentiks muuta asju, mis ise ei ole laetud ohvri leinava tähendusega. Mälestav tähendus tekib mõnes muus, ootamatus meediumis.

Käesolev monumenti kavand pakub välja idee rajada üks suur maastikuline objekt, Vabaõhumuuseum, mis kajastab okupeeritud aegade ruumilisi olukordi. Ta on temaatiline, kuid täielikult objektiivne dokumenteeriv ettevõtmine. Monumentiks, memoriaaliks muudab selle aga planeerimisettepanek, selle visuaalne pool, mis räägib meile veel ühe loo.

Käesolev Vabaõhumuuseumi-pargi planeering moodustab ühe uue suure kujundi, Armi, mis jookseb läbi Tallinna. Armi kujundiga viitame Maya Lin'i loodud Vietnami sõja memoriaalile USA's, Washingtonis. Maya Lin'i loodud haav maastikus kujutab endast konseptuaalset kujundit vägivallast ja kannatustest. Käesoleva projektiga refereerime Maya Lin'i loodud kunstilisele kujundile, ent siinset monumenti eristab Washingtoni omast skaala ja meediumi erinevus. Siinne arm kui planeeringuline ettevõtmine on nähtav suuremas skaalas - linnaruumi representatsioonides, kaartidel, aerofotodel.

Niiivisi loodav ettevõtmine muudab monumenti protsessiks, see täidab korraga mitut eesmärki. Vabaõhumuuseumit luues loome monumenti kõrvalproduktina. Kunstilise kujundi, armi meenutava visuaali, loomine toimub planeerigu vahendite kaudu. Linna kaartidel käsitletakse üldistatult tänavaid, jalakäigu radasid, haljastust, hoonestust, vett. Planeeringus nende kihtide kunstilisele kujundile allutades on võimalik joonistada selge kujund, mis on arusaadav igal kaardil. Aga loomulikult ka aerofotodel, Google Earthis.

Vabaõhumuuseumi päris eesmärgiks on aga rahva ajaloo salvestamine. Peame oluliseks vältida rahvusliku kannatuste-kangelaste mütoologia kujundamist, pakume välja objektiivse protsessi, mis tootleb möödunud ajahetkede näitamist ruumiliste koosluste kaudu. See protsess on võrdeline Rocka al Mare vabaõhumuuseumi loomisega. See on nagu rahvaluule kogumine, ta täidab kaduva säilitamise eesmärki. Olgu möödunud hea või halb, salvestatud olukordade esitlemine annab võimaluse igapähe ise otsustada.

Taolise suurobjekti rajamine täidab veel kolmandatki eesmärki, seda parki linnaliselt õigesti positioneerides on võimalik samal ajal lahendada ka mõne piirkonna linnaplaneerimislükke probleeme. Käesolev kavand pakub Vabaõhumuuseumi asukohaks Kopli kaubajaama, millest võiks kujuneda kopli poolsaare kesse peale vagunite sorteerimisjaama linna äärde viimist. Pikki kaubajaama, teljena jooksev Vabaõhumuuseum seob kopli poolsaare kesklinnaga, ta loob eristuva kultuurikeskuse ühetüübiliste tööstus- ja miljööpiirkondade vahele. Vabaõhumuuseum annab võimaluse luua kopli poolsaarele maastikuliseid situatsioone, mis pole sellele piirkonnale iseloomulikud.

Vabaõhumuuseumi Kopli poolne ots on mugav autodega saabujatele ning suhestub tulevase põhja välilaga. Linna poolne muuseumi ots ulatub Telliskivi loomelinnakuni, telge ennast aga tuleks pikendada läbi loomelinnaku ja üle raudtee Bastionivöö ja vanalinnani. Avar linearpark, mille kultuuriline väärtus kutsus sinna turiste ja külalisi kõikjal linnast loob Kopli poolsaarele elust pulbitseva avaliku ruumi selgroo.

Monumentiprojekti autorid arvavad, et kommunismiaega kajastava Vabaõhumuuseumi rajamiseks on aeg küps. Tarvilik on uue institutsiooni loomine, kus lähtuvalt ajaloolastest erialaspetsialistide arvamusele valitskse välja objektid, mida säilitada ja hoida. Võistlustöös on autorite välja pakutud üks võimalik objektide valiku stsenaarium. Pakutavas stsenaariumis leiaksid Vabaõhumuuseumis omale koha kolhoosiaja arhitektuuripärlid, mis tänu muutunud majandussüsteemile on tõesiselt hävimisohus. Sinna saaks tall-

etada väljendusrikkaid kooslusi elu ja suvitusrajoonidest, kaevendusmaastikest, tööstuspiirkondadest. Seisma pandud aeg kajastuks teekatetes, hoonete sisseades, ja ajastu ruudes tehnikaobjektides. Muuseumi täpsema konseptsiooni loomine kuuluks loomulikult uuele institutsioonile, kes seda ka haldama hakkab.

Ehitiste transportimine ja keskkondade taasloomine oleks tõenäoliselt kümnenendi pikkune protsess. Võrreldes lihtsasti komplekteeritavate puidust taluhoonete transportimisega on siin kirjeldatud protsess muidugi keerulisem, kuid tänu arenenud inseneritehnoloogiale teostatav. Vabaõhumuuseum sisaldab ka avalikke ehitisi, mõned objektid toimivad saalehitistena, mõnes võib toimuda tootmine, peale muuseumi võimaldab planeering lisada sinna ka muid funktsioone. Olgu mainitud, et tänapäevane Vabaõhumuuseum ei ole aiaga piiratud ala - Kommunismiaja Vabaõhumuuseumi moodustaksid museaalobjektid avalikus pargimaastikus, hoonetesse sisenemist saab kontrollida digipiletitega.

Vabaõhumuuseum ise ei ole memoriaal, selle külastaja jaoks on ta retk kadunud maailma. Siin saavad peale kasvavad põlvkonnad ja turistid näha möödunud aja tegelikku olemust, neile ei söödeta ette ängi ega õudust. Selline monument on oma olemuselt demokraatlik, temal puudub ideoloogiline survestatus, see on park, mis üritab möödunud aja lugu näidata võimalikult paljude nurkade alt.

Samas on mälestamine alati kohal, turistidele kaardi pealt selle objekti asukohta näidates ei ole vaja midagi täpsustada, arm linnas on arm ajaloos. Busipeatuse kaarti vaadates paistab too arm meile alati silma, aerofotodest rääkimata. Memoriaal muutub niiivisi desentraliseerituks. Tema olemasolu on kõikjal, memoriaal jääb parasidina Tallinna linnakaardiga koju rännanud turisti raamaturiilisse. Selline mälestamise kohalolu on skaalahüppe tegelik sisu. Monument on leidnud omale uue, virtuaalse, ootamatu, igapäevasele elule väga lähedase meediumi.

ERAMAJAD	SUVILAD	KORTERELAMUD	KAUBANDUS JA KULTUUR	TÖÖSTUSOBJEKTID	INFRASTRUKTUUR	HARIDUSASUTUSED	PÖLLUMAJANDUS	SÕJAVÄE RAJATISED
Tüüpimaja - Tallinn, Nõmme	Eriprojekt-suvila - Ihaste	Tornelamu tüüpprojekt - Tallinn, Astangu	Valuutopood "Turist" - Tallinn	Laadimispunkt - Lasnamäe, Tallinn	Garaažikooperatiiv - Pääsküla	Kool - Tallinn, Mustamäe	Kolhoosikeskus - Tsooru	Hävituslennuki angaar - Kiltsi
Eriprojekt - Tartu	Suvila - Vösu	Paneelmaja tüüpprojekt - Tallinn, Mustamäe	Kino "Kaja" - Tallinn	Põlevikivi kaevandus - Sirgala	Veeotom - Kohtla-Järve	Lasteaed - Tallinn, Oismäe	Kuivati-ait - Tilsa	
Tüüpimaja - Rakvere	Suvila - Vädna-Jõesuu	Hrušovka tüüpprojekt - Rakvere	Lillekauplus "Kannike" - Tallinn					
Kohendatud Tüüpimaja - Otepää	Suvila - Auaru							
Tüüpimaja - Viljandi	Suvila - Kiisa							

Vabaõhumuuseumi eksponaadid on armi servadest ära loigatud - see paljastab hoone sisemuse ja võimendab katkestuse kohalolu.

500 1000 1500 2000 2500
1000 1500 2000 2500 3000 3500 4000

Asendiplaan 1:5000

Tingmärgid

- ühe- ja enamrealine kõvakattega tee
- tramm- ja raudtee
- veekogu
- roheline
- kõrghoonestus
- tööstusala